

KLIMA LÁSZLÓ („Krúdy Gyula”)

Rumcájsz újabb utazásai

ELSŐ UTAZÁS

Rumcájsz lovag akkor már régóta a Rejtekadó Erdőben időzött, s úgy gondolta, talán már el is felejtették őt az emberek, midőn egy turista az erdő mélye felé bóklászván egy gyengécske őszi napsugár nyomában, megbotlott jeltelessé vált, besüppedt sírjában, s a félreguruló rögök közé megpihenni beszökkent az ittfelejtett napsugár.

– Föl kellett hát ismét ébrednem – mormogta bosszúsan Rumcájsz, fáradt tagjaiban érezvén összes előző élete gyötrelmeit. – Vezess új utakra, napocska!, indult el öregesen botladozva a völgyben fekvő város felé. Majd a restiben megebédelek, gondolta később. – Vajon mit csinál Karola, a resti mélazöld szemű kasszírnoje? Az ám, engem egykoron nagyon szerettek a nők, emlékeznek-e még énrám? Ilyesféle gondolatok közepette haladt lefelé Rumcájsz zörgő kórók s elszáradt virágok, füvek között, bensőjében mindjobban megfiatalodva. Nem is akart már a restibe menni, hanem Karola lakására.

Karola úgy nézett az ajtajában álló Rumcájszra, mintha az idő, amelyet előző látogatása óta elkongatott a hallban álló öreg falióra, most a csengőszóra egy pillanat alatt tovatűnt volna. Rumcájsz életéből még fiatalságában megszökött az idő, midőn a magas hegyek alatt alvó kisváros lakója lett, ahol esténként a szűk utcákban céltalanul cselengve fölfedezte a lefüggönyözött ablakok mögött lapuló csendes, puha asszonyi életeket, s azóta Rumcájsz az elillanó pillanatok miatti búskomorságtól szenvedve csak nyomában járt az eltűnt időnek.

– Jöjjön, Rumcájsz, üljön az asztalhoz. Tegnap marhát vágott a Mecsár mészáros. Azt a vacak botját meg minek hordozza, mint egy vénember? – Hát várt rám, Karola? – Várta a rosseb, még az emlékéttől is szeretnék megszabadulni. – Hát akkor? – A jósnőm kivetette kártyán, hogy ma jön hozzám valaki. Na, üljön le, és adja a tányérját, ha már itt van. – Haragszik rám? – Hát persze! Egyáltalán, számolta már, Rumcájsz, hányszor hagyott itt engem? – Eljöttem, Karola, s most már maradok mindörökre, hallgatta Rumcájsz csodálkozva saját dagályos szavait, s közben arra gondolt, meddig hazudik még ilyeneket egy tál meleg ebédért. Az a jó, hogy legalább főzni tudtok, gondolta ebéd utáni tompultságban, s feje lehanyatlott. Álmában csurgott a nyála. Amikor felébredt, egyedül volt. Ez felvillanyozta – szerette a magányt –, s csendes szemlélődésbe kezdett. Egyenként fedezte fel régi kedves tárgyait, a fürdőző lányokat ábrázoló nyomatot a falon és a vitrinben katonás rendben sorakozó neuwiener porcelánkészletet. – Vajon hová lett az ezüsteszcálg? futott át rajta, talán csak nem az újabb keletű vendégek elől került valami biztonságosabb helyre? Minden új nemzedék a régi elkorcsosult változata, gondolta, majd a szeme továbbsiklott a fotel huzatát díszítő csipkére, amely tökéletesen tisztán, kivasalva mintha arra várt volna, hogy megint egyszer valakik összegyűrjék, mint akkor

azon a viharos télen, amikor elakadt a mozdony a hófúvásban, akár egy Agatha Christie-detektívtörténet lapjain, s Karola ifjú férje három napig várt a csatlakozásra a távoli városka hólepte vasútállomásán, hogy szolgálati útjáról visszatérhessen. Rumcájsz akkor ebben a lakásban volt. Álmodozásából edények csörömpölése riasztotta fel. – Elmosogattam, jött be a szalonba Karola. Mióta megözvegyültem, nagyon egyszerűen élek. Egyedül vagyok, Rumcájsz. Talán még magának is örülök egy kicsit. – És mivel foglalkozik, amikor nem mosogat, Karola? – Írogatok. Ez is azóta van, hogy egyedül maradtam. Újra elkezdtem járni a társaságba, bálókba, szalonokba. Olykor meghívtam én is a barátnőimet. Meg kell hogy mondjam, Rumcájsz, az egész város a maga kalandjaitól hangos. Először csak bosszúvággyból kezdtem összegyűjteni a zsványságait. Arra gondoltam, megírom és szétosztogatom mindenkinek, hogy tudják meg a teljes igazságot Rumcájsz, a legnagyobb hazudozó életéről. Egyszer még jobbra gondoltam. Beiratkoztam egy tanfolyamra. Manapság az írók sem lesznek csak úgy, hanem tanulják a mesterséget. Sokat fizettem, de már majdnem mindent tudok. Két írásom már megjelent a heti tárcarovatban, az úgysis a bűnügyi hírek mellett van, éppen a legjobb környezet magának. Természetesen álneven írtam, a rovatvezető mint fiatal tehetséget mutatott be az olvasóknak. Akarja tudni, melyik két történet jelent meg eddig? – Mondjuk, akarom. – Berta és Gabriella. – Mondja, Rumcájsz, mit akart maga attól a dagadt állat Bertától? Pardon, nem szoktam így elragadtatni magam, de mégiscsak a Berta miatt hagyott el. – Berta kövér, puha, meleg óriás volt, Fellini, ha ismeri, bizonyosan főszerepet kínál neki, szólt álmodozva Rumcájsz. Fél kézzel a falhoz vágthatott volna, de ő mégis hagyott győzni. A férfiak és a nők között az a különbség, Karola drágám, hogy a férfiak csak győzni tudnak, és ha netalán mégis veszítenének, akkor a nőtől várják, hogy azt mondja: te győztél. Ezt a nők többsége nem tudja, maga sem, Karola kedves. Egyébként mutassa csak azt az újságot! Azt nem írta, hogy mikor a fiákernek kitört a kereke, és a Kázmér éppen Berta férjének műhelyébe tért be velünk a háromkerekűvé sántult járművel, akkor én Máriánál kerestem menedéket, és csak utána mentem magához. – Máriánál? – Igen, persze hogy Máriánál. Mindig és minden közben Máriánál. Látja, mégsem tud mindent. Tudja mit, írjuk meg együtt az egészet. Rumcájsz lovag élete. Én elmesélem, maga megírja. – Igazán segítene, Rumcájsz? Miért tenné? Megkövezik, felnégyelik, forró szurokba, tollba hempergetik, ha megtudják az igazságot. – Ugyan. Ha író akar lenni, először is azt jegyezze meg, az igazság senkit sem érdekel. Az egész világ a hazugságban hisz. Az igazság gonosz, s mivel mi is gonoszak vagyunk, csak másról hisszük el az igazságot, magunkról soha. Regényt írjon, Karola, az egész életéről szóló nagy regényt. – Már próbáltam, vált hüvössé a hangja.

– És?

– Rettentően nehéz. Óriási anyag gyűlt magáról össze, Rumcájsz, de sehogyan sem találom hozzá a formát. Az anyag nem képes kikényszeríteni magából a megfelelő formát. Itt van a fejemben az egész, de rendszer nélkül. Írom, írom, de ami megszületik, az nem irodalom, hanem csak vad, féktelen szövegáradás. Mintha az írógépem uralkodna rajtam. – Talán ez lesz az új stílus, Karola. Minden félkészben marad, úton vannak az írók, és úton van az irodalom. Írjon sokat, hátha magára talál. Próbálkozzon másokat utánózni, más stílusban írni, s meglátja, a stílussal jön a forma. Jelentkezzen irodalmi pályázatokra is, mostanában elég sok van. – Megpróbálhatom, bizonytalanodott el Karola, s közben összeszedte a kávéscsészéket. – Hol van az ezüstkészlet a pohárszékéből?

jutott eszébe Rumcájsznak. – Eldugta? – Nem. Egyenként szoktam eladogatni – élni kell valamiből –, a csonka készletet pedig a konyhában tartom az asztalfiókban. Ha akarja, behozom. – Nagyon jó, válaszolta hangosan Rumcájsz, közben pedig arra gondolta, hogy most kell elmennie. Tulajdonképpen hálás lehetek Karolának, talán még író is lehet, esze van hozzá, és kitartó is.

De minek?

Eh, menjünk innen, nagyon fáztam itt. Halkan becsukta az ajtót, és kabátját összehúzóval, nyomában az őszi napsugárral, elindult.

Mária feje körül glória volt, ezt néha tisztán látta Rumcájsz. Egyszer az edények is csörömpöltek a tálalóban, amikor Mária elhaladt előtte. Igaz, akkor lebegett. Rumcájsz nagyon sokat tanult tőle, de nemigen jutott a lelkéhez közelebb. Nem értette, hogy Mária honnan tudja mindazt, amit tud, s nagyon izgatta ez a rejtély. Várta a találkozást. A küszöbön cipőjéről húzogatta még a sarat, s éppen nyúlt volna a csengő zsinórijáért, amikor kitárult az ajtó. – Jöjjön be, Rumcájsz! – Honnan tudta, hogy egy öreg vándor készül bebocsátást kérni? Bizonyára jósnőnél volt tegnap, esetleg netán a könyökét ütötte be a stelázsi sarkába? – Ugyan, Rumcájsz, ne legyen ilyen babonás, nevetett Mária. – A napsugár mondta, hogy jönni fog. Hát nem érzi, mennyire másként süt tegnap óta? Tegye le a kabátját, kész a vacsora. Mit enne, Rumcájsz? – Valami vadat. – Azt főztem. Őzgerincet vörösboros mártásban. – Nem valami mostanában divatos pancs az a vörösbor? – Hová gondol, Rumcájsz?, egy Szekszárd melletti pincészetből szállítják a fűszeresnek. Régi kuncaft vagyok nála, nekem mindig a legjobbat adja. – Egyszer csináljunk megint sertéssültet diómártással, jó, Mária? – Nem bánom, de most jöjjön a másik szobába, besötétítettem. – A kanapéja még mindig nyekereg, drágám. – Hát igen, de azt észre sem veszi, hogy az egész ebédlőt átrendeztem? Hiába, a változás nem a maga lételeme. – Mit fog vetíteni, Mária? – Nézze, a tavalyi ásatásomról való ékszerek, egy kézenléti íjtegez veretei a honfoglalás korából, unikális darabok a zalakarosi ásatásról. – Hát régész lett, Mária? Legutóbb még a városi közkönyvtár pultja mögött állt. – És maga miattam járt be, megállt a pult túloldalán, és a kölcsönzési idő végéig le sem vette rólam a szemét. Az a zöld szeme, Rumcájsz, az mindannyiunk veszte. Próbáltam megszabadulni magától olcsó szerelmes füzetekkel, de már másnap visszahozta mindig. Egyszer Turgenyevet adtam, arról kezdtünk beszélgetni. – Igen, emlékszem, de maga szólított meg, Mária. És mit csinál azóta, hogy régész lett? – Sokat olvasok, hogy tudjak írni az elmúlt dolgokról. Történelmi regényeket, főleg itt, ezen az ágyon. Ha besötétedik, föl-kattintom az olvasólámpát, s legalább éjfélig olvasok. Olyankor mintha én is belecsöppennék a régi történesekbe. Tudja, Rumcájsz, érezni kellene megtanulni. Maguknak, férfiaknak az a bajuk, hogy beképzelték, s mindent a nagy eszükkel akarnak megoldani. Pedig már a tudomány is az érzések beépítése felé tör. Nézze meg a francia Annales iskola szerzőit vagy a híres Huizingát. Már hatvan éve, hogy nem csak tudni, érezni is akartak. Beemelték az empátiát a tudományos források közé, s ezzel agyuk legmélyebb régióit is a tudomány szolgálatába állították. Az új filozófiai irányzatok is az érzések megismerése felé törnek. Vagy vegyük Jungot. Az emberek tudományként fálják a könyveit, pedig szinte egyetlen műve sem felel meg a tudományos munkák kritériumainak, nem lehet belőlük kihámozni az alkotó gondolatainak születési körülményeit. S tudja, miért, Rumcájsz? Mert nincsnek is benne gondolatok, csak megérzések. Gondolkozik az álmain, Rumcájsz? Ha jól megfigyeli, láthatja, hogy az álombéli történesek kö-

zött sincs logikai összefüggés, hanem valami más tartja össze; a szabad asszociációk. Magának ezt tudnia kéne, hiszen írt egy álmoskönyvet is. Annak idején a szalonokban együtt emlegették Freud álomfejtéseivel. – Nem emlékszem rá, Mária, sajnós, már a saját álmaimat sem értem. Néha rettentőek, elrontják az egész napomat. A legrosszabb, amikor a lányomat verem. Nem teljesíti a parancsaimat, és én rettentően megharagszom rá. Megütöm, de nem fáj neki. Ütök megint, s azt sem érzi. Csak ütök és ütök. Szeretnék neki fájdalmat okozni. Teljesen kimerülve ébredek utána. Mondja, mit jelent ez az álom? – Ohó, vén csibész, hát maga a férfiasságát félti! Hiába, az idő maga felett sem múlik nyomtalanul. Egyébként Nóra miatt ne aggódjon, jól tanul, szépen serdül, már igencsak utánafordulnak a korzón. De az álma, az nagyon érdekes. Nóra valójában a maga animájának a jelképe. Rumcájsz, ön fél, hogy nem találják elég férfiasnak a nők, s ezért harcol tudatalattijának női rétege ellen, de erre magától is rájöhetett volna. – Lehet. Már nem értek az álmokhoz. Sehogy sem tudom áttörni a falat különböző életeim között. – Krúdyt kellene olvasnia, Rumcájsz. Ő rendkívüli beleélő képességgel rendelkezett, s az álmokat is értette... szemben a férfiak többségével. – Elfelejtí, Mária, hogy a sámanok mindig férfiak voltak. – Majdnem mindig, Rumcájsz, de a férfiaknak csak a lelkük képes átjutni más világokba, s abba is majdnem belehalnak. Talán maga lesz az első, Rumcájsz. Isten önnel. – Hát megint elmegy? Megint hűtlenkedik?

Elhagyta, mikor meghaltál, s azóta álomban többször. – Sosem hagylak el, csak még nem tudod az utat.

Rumcájsz egyedül maradt. Melege volt, ingét kigombolta – nyakkendőjét már korábban meglazította –, s jobb híján öngyújtójának lángját bámulta. Talán a kisbolygók övezetébe mehetett, gondolta. Kitérta az ablakot, és az éjjel végtelen fényei lassan őt is elnyelték.